

HyBond AS

*- et kommersielt resultat av forskning,
industritilknytning og NANOMAT*

**Nye og spennende muligheter
for anvendelse av aluminium på
nye områder og måter**

av

Øystein Grong

Fakultet for naturvitenskap og teknologi, Institutt for materialteknologi,
N-7491 Trondheim

LANGSET

NTNU

Det skapende universitet

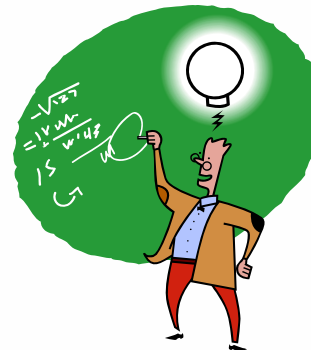
Målsetting med foredraget:

Fokusere på de muligheter som ligger i økt satsing på videreforedling av aluminium i Norge i lys av resultater som er oppnådd på basis av forskningsdrevet innovasjon.

- Litt historieforteller

- Litt professor og spåmann

- Litt forretningsmann og gründer

LANGSET

NTNU

Det skapende universitet

1. Potensial og muligheter

Aluminium som konstruksjonsmateriale har sin naturlige plass innen transportsektoren:

Bil, Båt, Fly, Tog, Romfart

Gir lette og sterke konstruksjoner, mindre drivstofforbruk og mer miljøvennlig transport.

LANGSET

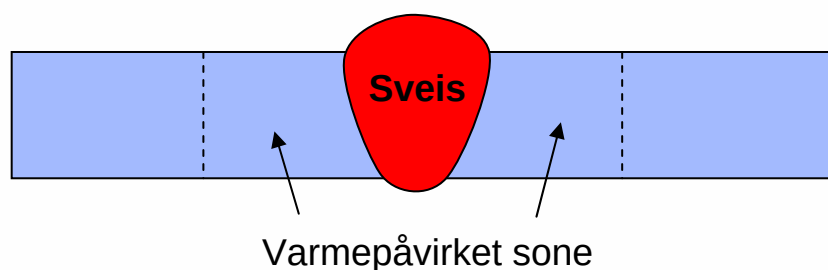
NTNU

Det skapende universitet

Hvor stor vektbesparelse kan aluminium gi?

For at en tilsvarende løsning i stål skal være like lett og sterk som en aluminiumkonstruksjon, må styrken til stålet være minst tre ganger så høy som styrken til aluminiumlegeringen.

En herdet aluminiumlegering vil normalt klare seg godt i konkurransen mot stål, så lenge den ikke sveises.

Etter sveising taper aluminium ca. 50% av sin styrke i varmpåvirket sone, mens stål i stor grad opprettholder sin styrke.

I sveist tilstand vil derfor vektbesparelsen ved bruk av aluminium ofte være minimal.

LANGSET

NTNU

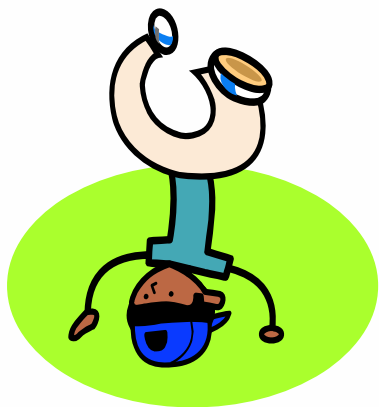
Det skapende universitet

Problemstilling og teknologisk utfordring:

Den tradisjonelle tankegangen er at materialet må underkaste seg prosessen. Dette innebærer at aluminium sammenføres ved bruk av de samme metoder som opprinnelig er utviklet for stål. En slik praksis bidrar imidlertid til å opprettholde en urettferdig konkurransesituasjon mellom materialene, slik at man ender opp med teknologiske løsninger som ikke er optimale.

Mer kreativ løsning:

Alternativt kan vi heller snu problemstillingen på hodet.

La prosessen underkaste seg materialet, dvs. en ny og mer tilpasset sammenføyningsmetode må utvikles på aluminium sine egne premisser.

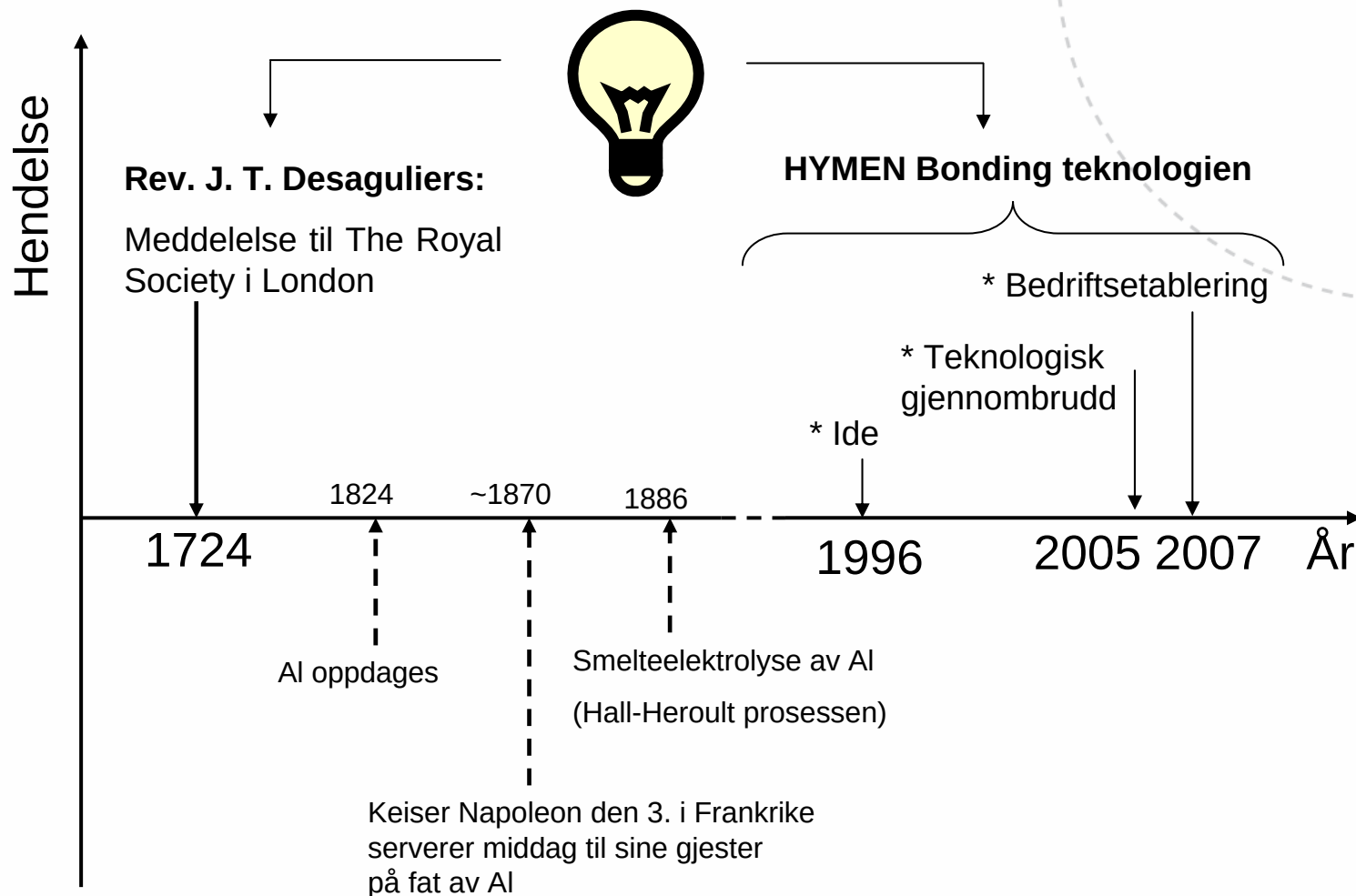
LANGSET

NTNU

Det skapende universitet

2. Historisk tilbakeblikk og de lange linjer i forskning

LANGSET

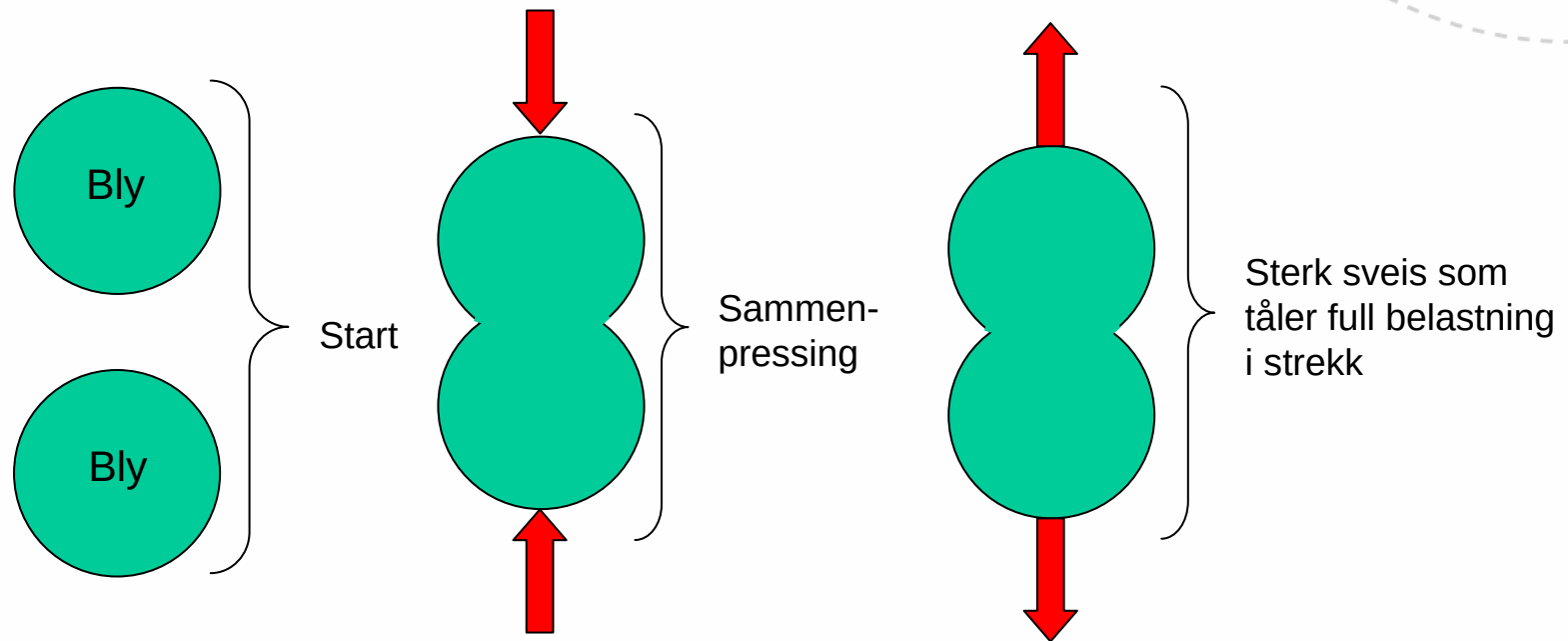

NTNU

Det skapende universitet

1724: Desaguliers oppdager kaldsveising

Når to blykuler presses hardt mot hverandre ved romtemperatur oppstår det sterk binding mellom kulene dersom deformasjonen er stor nok. Man observerer heller ingen svekkelse av materialet etter sammenføring, slik man ofte gjør ved sveising.

LANGSET

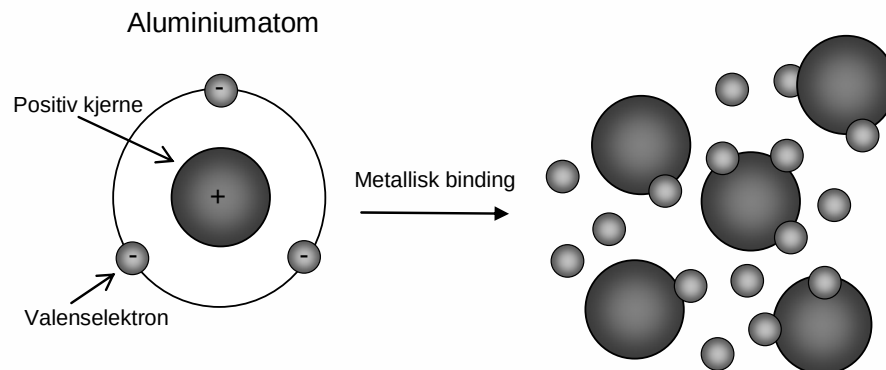

NTNU

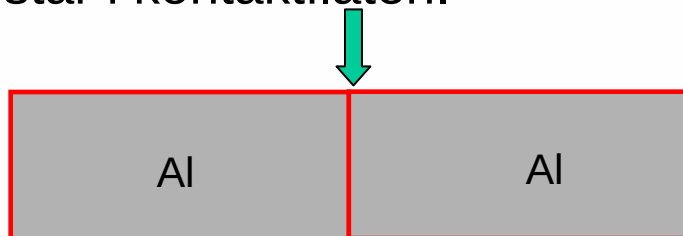
Det skapende universitet

Etter 1945: Forklaring på fenomenet

I metaller holdes atomene sammen av de sterke bindingskreftene som etableres ved elektrondeling.

Ved sammenføring er det oksidsjiktet på overflaten som hindrer atomene i å komme tilstrekkelig nær hverandre slik at metallbinding oppstår i kontaktflaten.

Aluminium er omgitt av et tynt, men svært stabilt sjikt av Al_2O_3 (2 til 10 nanometer tykt).

LANGSET

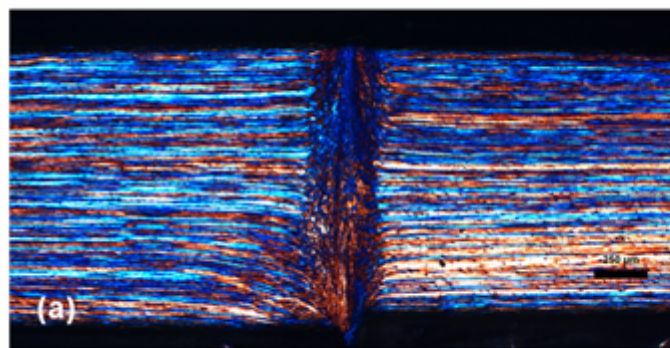
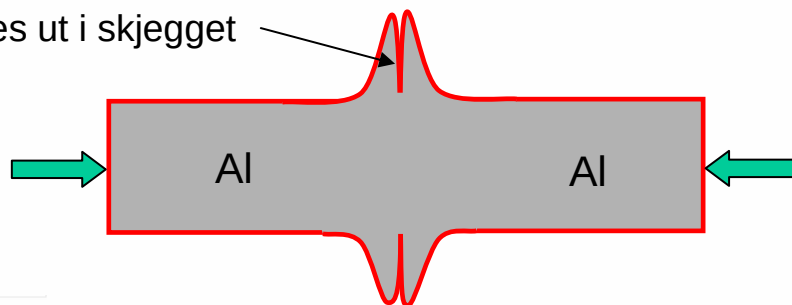
NTNU

Det skapende universitet

Ved plastisk deformasjon fjernes (eller ødelegges) oksidsjiktet. Dette muliggjør elektrondeling mellom atomer som befinner seg på hver sin side av kontaktflaten.

Oksidet presses ut i skjegget

Resultat:

Perfekt metallbinding og sterk sammenføyning

Deformasjonen gjør at metallet herder lokalt

LANGSET

NTNU

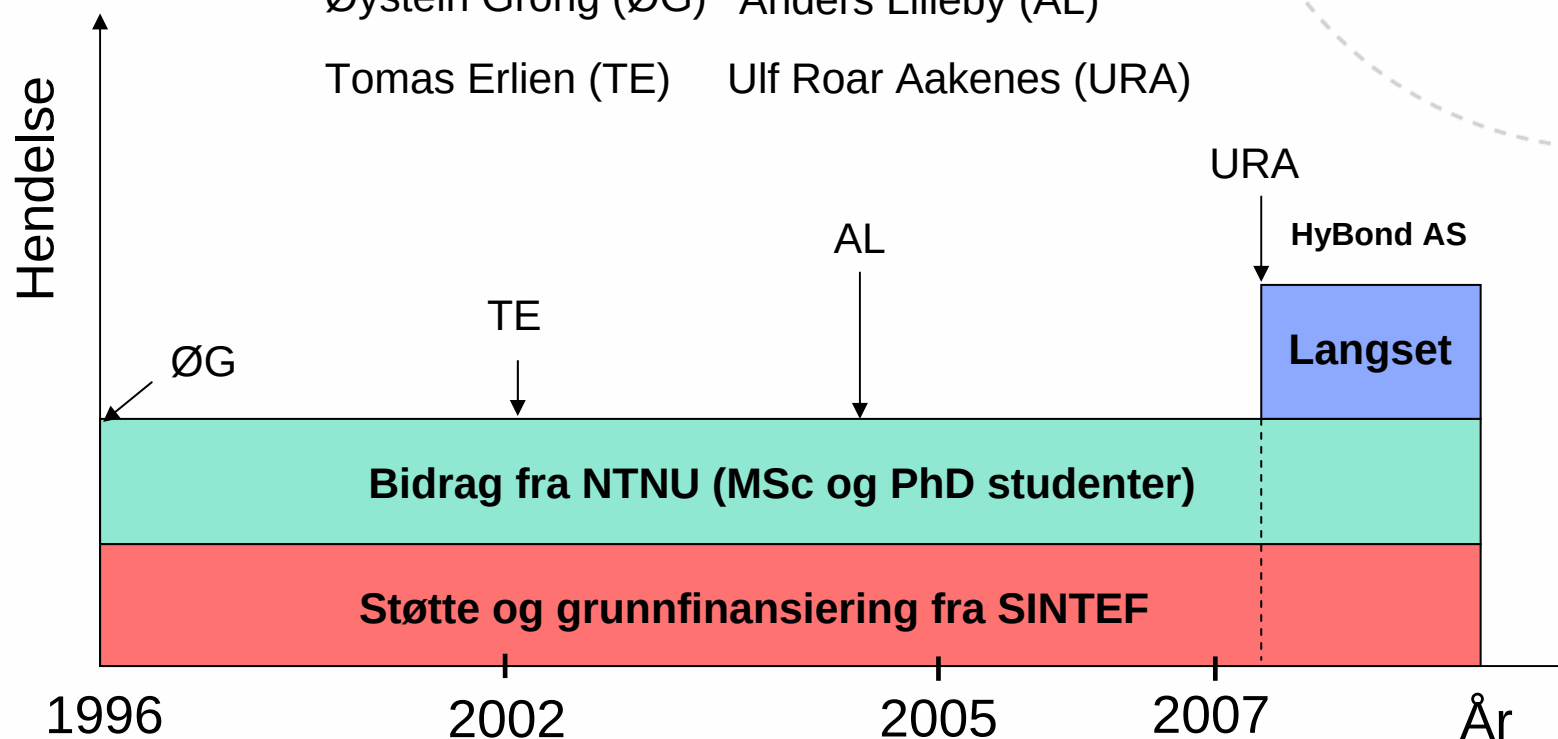
Det skapende universitet

3. HYMEN Bonding metoden

Sentrale personer og bidragsytere:

Øystein Grong (ØG)   Anders Lilleby (AL)

Tomas Erlien (TE)   Ulf Roar Aakenes (URA)

LANGSET

NTNU

Det skapende universitet

Teknologikonsept:

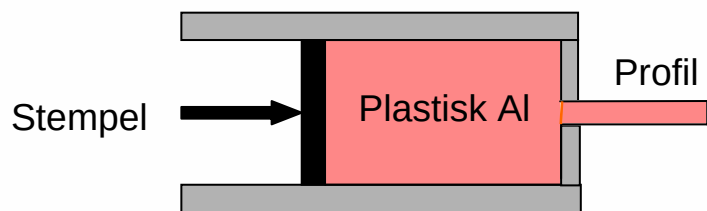
Utnytte eksisterende kompetanse på aluminium innenfor områder som:

- * Fysikalsk metallurgi
- * Ekstrudering og formeteknologi
- * Sammenføyningsteknologi

Hybrid metal extrusion & bonding

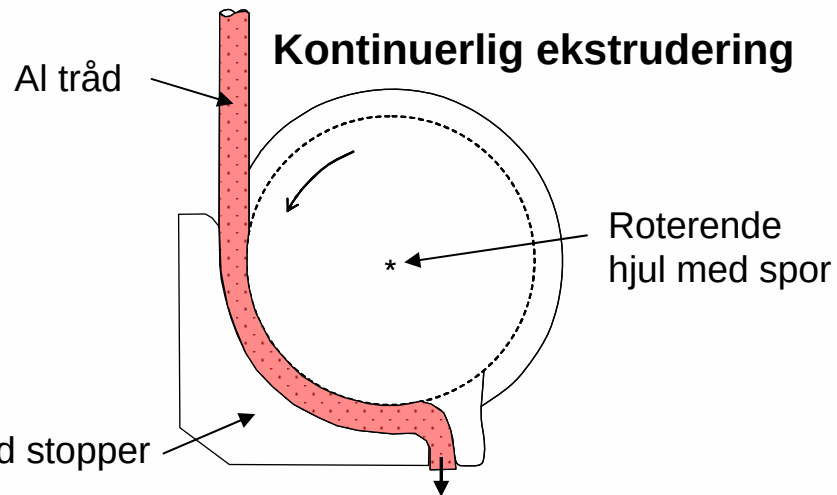
HYMEN Bonding

Konvensjonell ekstrudering

+

Stasjonær sko med stopper

LANGSET

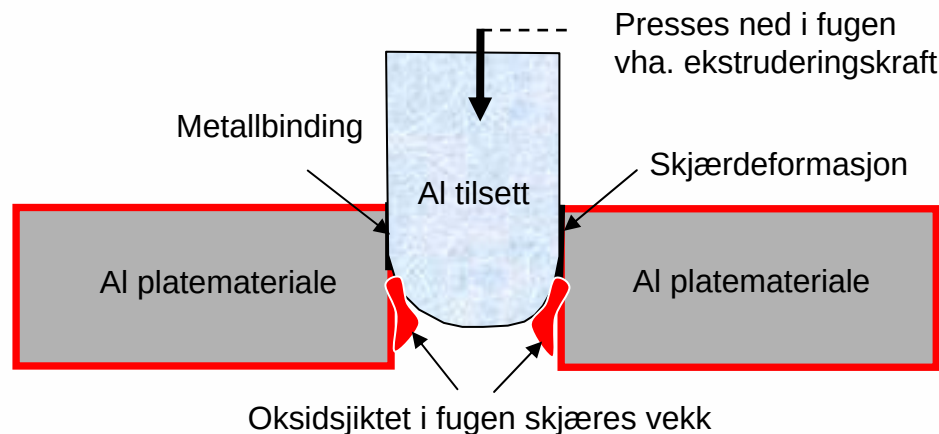

NTNU

Det skapende universitet

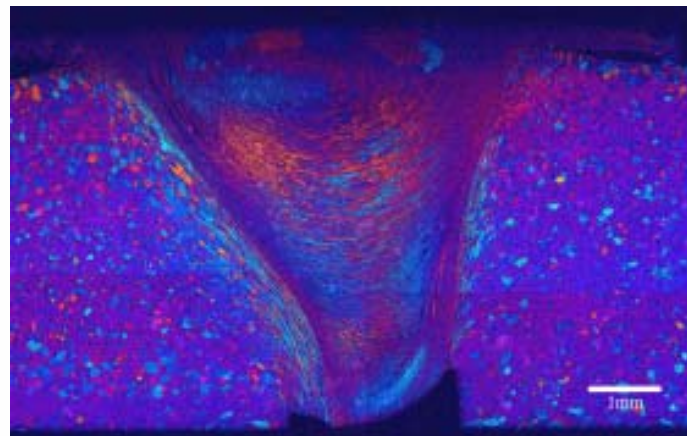
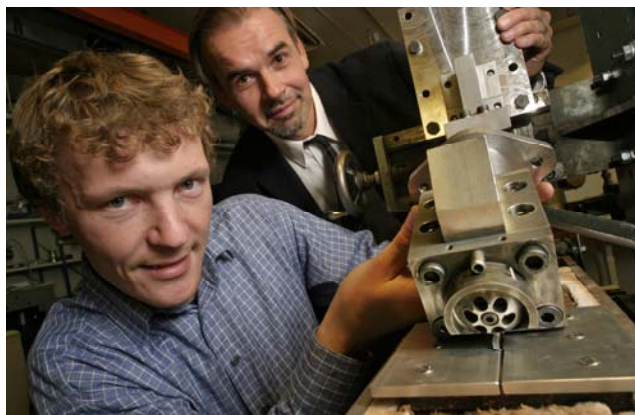
Resultat (etter 8 års utvikling):

Ny, patentbeskyttet metode for sammenføring av aluminium.

Analogi:

"Fugepistol" som presser fast Al under høyt trykk ned i fugen mellom de to platene som skal sammenføres. Oksidet havner til slutt på undersiden av fugen, der det ikke gjør skade.

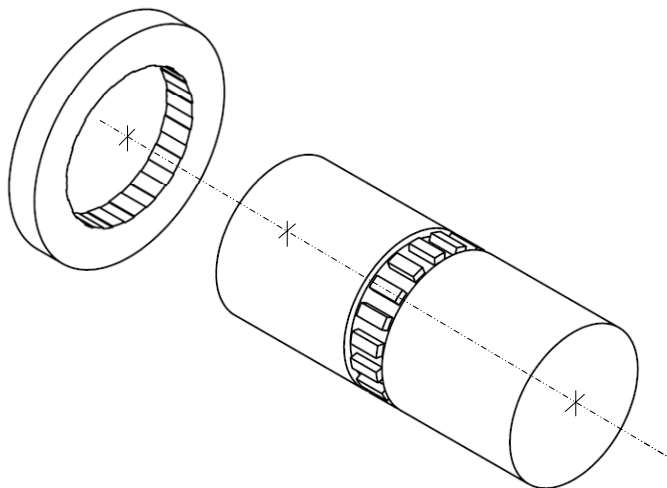
LANGSET

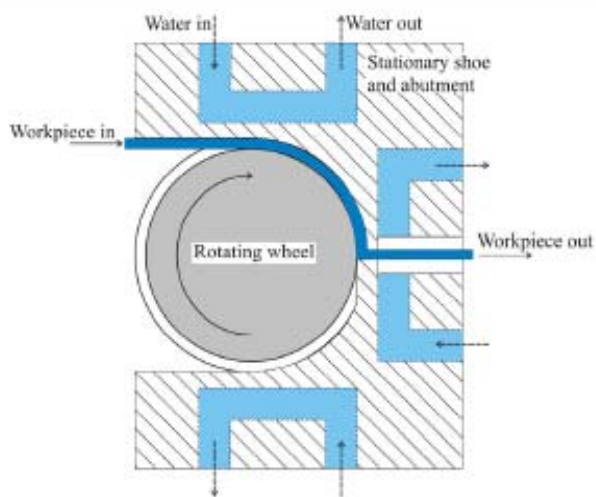
NTNU

Det skapende universitet

Spin-off aktiviteter fra HYMEN Bonding prosjektet:

Ny, patentbeskyttet metode for direkte ekstrudering av aluminium fra resirkulert materiale.

Ny metode for kontinuerlig fremstilling av nanostruktur-tråd av supersterk aluminium

LANGSET

NTNU

Det skapende universitet

4. Strategi for det videre utviklingsarbeid

HyBond er et eget AS innenfor Langset Konsernet, med kontor i Nettet Næringspark i Eidsvåg kommune.

Prosjekt Innovasjon Aluminium:

Høsten 2006 inngikk Langset et forpliktende samarbeid med tre andre bedrifter på Nord-Møre (Storvik, Hycast og HPP) om å satse på videreforedling av aluminium i Norge. Formålet er å utvikle en felles næringsklynge i verdenstoppen. Her vil Langset vil ha et overordnet ansvar for den delen som omfatter sammenføring.

Ambisjonsnivå:

Målsettingen er, gjennom kompetanse- og innovasjonsdrevet vekst, å utvikle klyngen til å bli en betydelig totalleverandør til aluminiumsindustrien både lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

LANGSET

NTNU

Det skapende universitet

Forankring i NTNU/SINTEF systemet:

Både NTNU - Technology Transfer og SINVENT er medeiere i **HyBond AS**. En fremtidig industriell kommersialisering av HYMEN Bonding teknologien kan dermed knyttes direkte opp mot løpende forskningsaktiviteter i NTNU/SINTEF - systemet, herunder:

- * Utvikling av nye nanostruktur-materialer i aluminium.
- * Prosjekter innenfor det nylig oppstartede SFI - senteret*) **"Structural Impact Laboratory"** ved NTNU/SINTEF, som støttes av Norges Forskningsråd. I SFI - senteret legges det opp til et nært samarbeid med europeisk bilindustri. Både ekstrudering, forming og sammenføyning av aluminium er viktige aktiviteter innenfor det nye senteret.

---

*) Senter for fremragende innovasjon

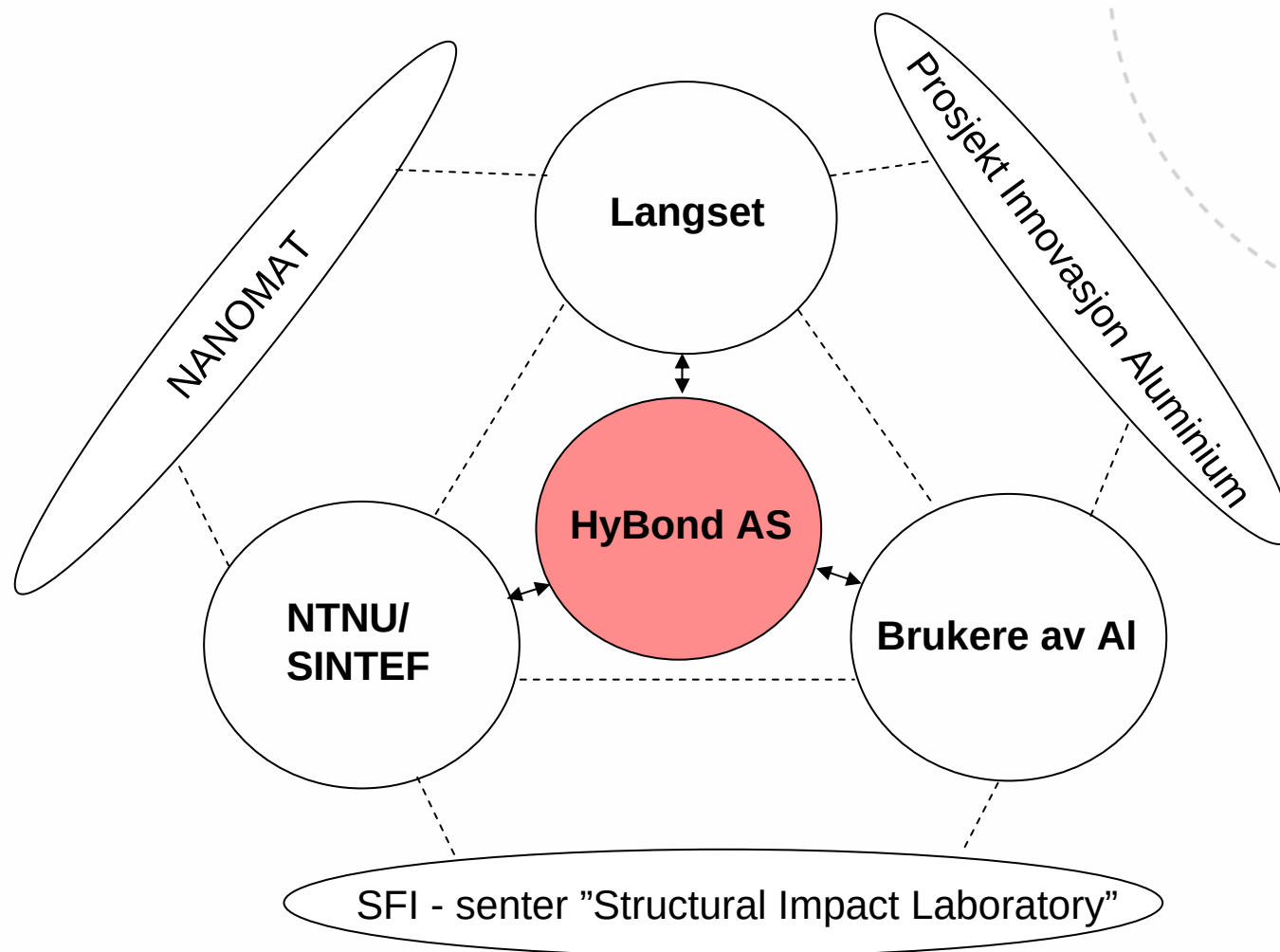
LANGSET

NTNU

Det skapende universitet

Samarbeidsmodell:

LANGSET

NTNU

Det skapende universitet